

Azərbaycan xalqının mübarizə əzmi imperiyanı qorxuya salmışdı

Azərbaycan xalqının tarixinə Qanlı Yanvar faciəsi kimi daxil olmuş 1990-cı ilin 20 Yanvarından 21 il keçir. Keçmiş sovet dövlətinin hərbi birləşmələrinin həmin gün Azərbaycan xalqına qarşı həyata keçirdiyi amansız divantutma aksiyası tarixdə insanlığa qarşı törədilmiş ən ağır cinayətlərdən biri kimi qalacaqdır. Milli azadlıq, istiqlaliyyət, ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizəyə qalxmış dinc əhaliyə amansız divan tutulması, kütləvi terror nəticəsində yüzlərlə günahsız insanın qətlə yetirilməsi və ömürlük şikəst olması totalitar sovet rejiminin süqutu ərəfəsində onun cinayətkar mahiyyətini bütün dünyaya bir daha nümayiş etdirdi.

Sovet ordusunun böyük kontingentinin, xüsusi təyinatlı bölmələrin və daxili qoşunların Bakıya yeridilməsi xüsusi qəddarlıq və görünməmiş vəhşiliklə müşayiət edildi. Kommunist diktaturası Çexoslovakiyaya, Macarıstana, Əfqanıstana qarşı həyata keçirdiyi hərbi müdaxiləni, Sovet İttifaqının müttəfiq respublikalarından biri olan Azərbaycanda da təkrarladı. Həmin vaxt Azərbaycan qonşu Ermənistanın da təcavüzünə məruz qalmışdı. Azərbaycana yeridilən ordu hissələrinin tərkibinə Stavropol, Krasnodar və Rostovdan səfərbərliyə alınan erməni əsgər və zabidləri, sovet hərbi hissələrində xidmət edən ermənilər, hətta erməni kursantlar da daxil edilmişdi. Bakıya yeridilmiş qoşun kontingentinə "döyüş tapşırığını" yerinə yetirmək üçün möhkəm psixoloji hazırlıq keçmişdilər. Onlara bildirmişdilər ki, sizi Bakıya rusları müdafiə etmək üçün gətiriblər, yerli əhali onları vəhşicəsinə məhv edir, ekstremistlər Bakıda əsas hərbi qarnizonun yerləşdiyi Salyan kazarmasının ətrafındakı evlərin damlarında snayperlər yerləşdiriblər, təkcə bu ərazidə 110 atəş nöqtəsi var. Binalar, mənzillər Azərbaycan Xalq Cəbhəsinin silahlıları ilə doludur, onlar sizi güclü avtomat-pulemyot atəşinə tutacaqlar.

Mixail Qorbaçov başda olmaqla sovet imperiyasının rəhbərliyi Bakıda "rus və erməni kartından" məharətlə istifadə etdi. Guya Bakıya qoşun, hərbi qulluqçuların ailələrini qorumaq, "millətçi ekstremistlər" tərəfindən hakimiyyətin zorakılıqla ələ keçirilməsinin qarşısını almaq üçün yeridilmişdi. Əslində isə bu, açıq riyakarlıq, ağ yalan idi. Sovet rəhbərliyinin "dəlilləri" hətta həqiqətə yaxın olsaydı belə, Bakıya təcavüzə bənzərlik silahlandırılmış qoşun göndərməyə ehtiyac yox idi. Ona görə ki, həmin vaxt burada daxili qoşunların 11,5 min əsgəri, Müdafiə Nazirliyinə tabe olan Bakı qarnizonunun çoxsaylı hərbi hissələri, hava hücumundan müdafiə qüvvələri var idi. 4-cü ordunun komandanlığı da Bakıda yerləşirdi. Bütün bunlara baxmayaraq, 1990-cı il yanvarın 19-da Mixail Qorbaçov SSRİ Konstitusiyasının 119-cu, Azərbaycan SSR Konstitusiyasının 71-ci maddələrini kobud şəkildə pozaraq, yanvarın 20-dən Bakıda fəvqəladə vəziyyət elan edilməsi haqqında fərman imzaladı. SSRİ DTK-nın "Alfa" qrupu isə yanvarın 19-da saat 19.27-də Azərbaycan televiziyasının enerji blokunu partlatdı, respublikada televiziya verilişləri dayandırıldı. Gecə isə qoşun fəvqəladə vəziyyət elan edilməsindən xəbərsiz olan şəhərə daxil oldu və əhaliyə divan tutmağa başladı. Qorbaçovun fərmanı qüvvəyə minənədək - yanvarın 20-də saat 00-dək artıq 9 nəfər öldürülmüşdü. Bakıda fəvqəladə vəziyyətin elan olunması haqqında məlumat əhaliyə yalnız yanvarın 20-də səhər saat 7-də respublika radiosu ilə çatdırıldı. Həmin vaxt öldürülənlərin sayı 100 nəfərə çatmışdı. Tanklar və BTR-lər Bakı küçələrində qarşılarına çıxan hər şeyi əzir, hərbiçilər hər yanı amansız atəşə tuturdular. İnsanlar nəinki küçələrdə, hətta avtobusda gedərkən, öz mənzillərində oturduqları yerdə güllələrə tuş gəlirdilər. Bir neçə gün ərzində 137 nəfər öldürüldü, 700-dək insan yaralandı, 800-dən çox adam qanunsuz həbs edildi.

Həlak olanlar arasında yetkinlik yaşına çatmayanlar, qadınlar, qocalar, şikəstlər də var idi. Qorbaçovun və ətrafındakıların "millətçi ekstremistlər" adlandırdıqları bunlar idimi? Yanvarın 20-də artıq bütün dünya Bakıda törədilmiş dəhşətli qırğından xəbər tutdu. Amma görün, o vaxtkı sovet imperiyasının ideoloji rüporu olan "Pravda" qəzeti 22 yanvar tarixli nömrəsində nə yazırdı: "Fəvqəladə vəziyyət elan edilməsi üçün görülmüş tədbirlər nəticəsində guya qadınlar və uşaqların tələf olması barədə bəyanatlar aşkar fitnəkar xarakter daşıyır. Bir daha təkrar etmək lazımdır ki, bu, qərəzli yalandır! Ondan məqsəd əhalini sovet ordusuna və hüquq mühafizə orqanlarına qarşı qaldırmaqdır"...

20 Yanvar və Azərbaycan tarixində ondan əvvəlki faciəli hadisələr XX əsr boyu xalqımıza qarşı yeridilən düşünülmüş siyasətin növbəti təzahürü idi. Azərbaycan xalqına qarşı soyqırımı, sovet hakimiyyəti illərində Azərbaycan ərazilərinin tədricən zəbt olunması, nəticədə ölkənin ərazisinin 125 min kvadratkilometrdən 87 min kvadratkilometrədək azalması, sovet rəhbərliyinin havadarlığı ilə başlayan Dağlıq Qarabağ hadisələri, azərbaycanlıların Ermənistan ərazisindəki əzəli torpaqlarından qovulması bu siyasətin mərhələləridir.

1990-cı ilin yanvar qırğını nə qədər faciəli olsa da, Azərbaycan xalqının iradəsini, milli azadlıq uğrunda mübarizə əzmini qıra bilmədi. Həmin müdhiş gecədə həlak olan vətən oğulları Azərbaycanın tarixinə parlaq səhifə yazdılar, xalqın milli azadlığı, müstəqilliyi üçün yol açdılar... 20 Yanvar hadisəsi xalqımızın milli-azadlıq hissələrinin güclü olduğunu, Azərbaycanda müstəqil dövlət quruculuğu üçün sosial əsasların olduğunu, bizim müstəqil yaşamaq və mövcud olmaq maraqlarımızı, xalqın qəhrəmanlığını göstərdi. Həmçinin, o zaman Azərbaycana rəhbərlik edənlərin gücsüzlüyünü nümayiş etdirdi, eləcə də xalq hərəkətinə başçılıq edənlərin hərəkəti idarə etmək iqtidarında olmadığını ortaya qoydu. Bu hadisə xalqın müstəqil dövlət qurmaq uğrunda mübarizəsinə mərkəzi hakimiyyətin gözlənilməz və kifayət qədər sərt reaksiyası idi. Təəssüf ki, bu mübarizəyə rəhbərlik edərək

onu istiqamətləndirən lider yox idi.

20 Yanvar istiqlal mübarizəmizin zirvələrindən biridir. 20 Yanvar hadisələrində ayağa qalxan xalqımızın yeganə tələbi torpaqlarımızın əldən verilməməsi idi. Bu hadisə göstərdi ki, çar Rusiyasının siyasətini bu dəfə sovet imperiyası davam etdirir. Yenə də milli ayrışkıllıq aparılır, ermənilər müdafiə olunur, imperiya Dağlıq Qarabağı Ermənistanı vermək istəyir. Qarabağ uğrunda hərəkət milli azadlıq mübarizəsi idi.

Azərbaycanda baş verən milli azadlıq hərəkəti sovet dövlətinin dağılmasında güclü rol oynadı. Bu hadisə Sovet imperiyasının idarəçilik üsul-idarəsinə güclü zərbə vurdu.

O zaman Moskvada güclü nəzarət altında yaşayan ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan nümayəndəliyinə gələrək 20 Yanvar faciəsinin ertəsi günü sovet rejiminin xalqımıza qarşı törətdiyi cinayəti bütün dünyaya bəyan etdi. Bu bəyanatın böyük tarixi əhəmiyyəti var idi.

Ulu öndərimizin bəyanatı Azərbaycanın müstəqillik tarixinin ən böyük aktlarından biridir. 1990-cı illərin əvvəlində baş verən hadisələr bir daha göstərdi ki, Heydər Əliyev sözün həqiqi mənasında siyasi liderdir.

Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə etdikdən sonrakı ilk illərdə başları hakimiyyət uğrunda mübarizəyə qarışmış respublika rəhbərləri 20 Yanvar qırğınına siyasi-hüquqi qiymət verilməsi və cinayətkarların müəyyən edilməsi istiqamətində məqsədyönlü iş aparmadılar. Yalnız 1994-cü ildə Heydər Əliyevin səyi sayəsində Qanlı Yanvar hadisələrinə tam siyasi-hüquqi qiymət verildi, faciənin günahkarlarının adları açıq şəkildə bəyan edildi...

Bundan əvvəl Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi 1990-cı il noyabrın 21-də bu məsələni geniş müzakirə edərək qanlı hadisəyə siyasi-hüquqi qiymət vermişdi. Həmin vaxt qəbul edilmiş qərarda qeyd edilmişdi ki, SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin sədri M.S.Qorbaçov, Sov.İKP MK-nın katibi A.V.Girenko, SSRİ müdafiə naziri D.Yazov, SSRİ daxili işlər naziri V.Bakatin, Sov.İKP MK-nın məsul işçisi A.Mixaylov, Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi Ə.Vəzirov, Nazirlər Sovetinin sədri A.Mütəllibov, Azərbaycan KP MK-nın büro üzvləri V.Polyaniçko, M.Məmmədov, V.Hüseynov xalqımıza qarşı törədilən bu qətləmə üçün birbaşa məsuliyyət daşıyırlar.

Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, Azərbaycan Xalq Cəbhəsinin bir sıra fəalları Bakıda qan töküləcəyindən xəbərdar idilər. Hakimiyyəti ələ keçirmək üçün dəridən-qabıqdan çıxan bu adamlar əhalini vaxtında xəbərdar etmək əvəzinə gəncləri meydanlarda sona qədər dayanmağa çağırırdı, guya indicə silah gətirilib paylanılacağı barədə yalan məlumatlar verirdilər. İstiqlalçılıq, müstəqillik, suverenlik istəyi ilə küçə və meydanlara toplaşanlar belə "liderlərə" inanıb silah-sursat gözlədilər. Sonda isə... küçə və meydanlar insan qanına boyandı. Azərbaycanın 130-dan çox mərd oğul və qızı torpaqlarımızın azadlığı, ərazi bütövlüyümüz, müstəqillik, istiqlalçılıq uğrunda şəhidlik zirvəsinə yüksəldi.

Həmin hadisələr nümayiş etdirdi ki, Azərbaycan xalqı istiqlalçılıq, ərazi bütövlüyü, müstəqillik, haqq işi, ədalət uğrunda mübarizəyə qalxmaq, pozulmuş hüquqlarının, suverenliyinin bərpa olunması uğrunda savaşımaq əzminə malikdir. 1990-cı ilin 20 Yanvarı Azərbaycanın istiqlalçılıq yolunun ilk şəhidlik zirvəsi idi. Bu mənada ulu öndər Heydər Əliyevin 20 Yanvar şəhidlərinin ailələrinin və bu qanlı faciədə yaralananların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi istiqamətində görülən işlər xalqımızın ürəyindən olmuşdur.

Bu gün Azərbaycanda Heydər Əliyev yolu, siyasi kursu uğurla davam etdirilir. Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev torpaqlarımızın müdafiəsi uğrunda canlarını qurban vermiş şəhidlərimizin ailələrinə və sağlamlıqlarını itirənlərə xüsusi diqqət və qayğı göstərir. 20 Yanvar şəhidlərinin ailələrinə verilən dövlət yardımı artırılıb. Onların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi ilə əlaqədar müxtəlif tədbirlər həyata keçirilir. Bakının ən uca zirvəsində hamının müqəddəs ziyarətəgah hesab etdiyi Şəhidlər Xiyabanında əsaslı yenidənqurma və abadlıq işləri aparılmışdır. Dövlət başçımızın göstərişi ilə şəhid ailələrinə və Vətənimizin müdafiəsi uğrunda əlil olanlara pulsuz mənzil və maşın verilir. İldən-ildə artan iqtisadi qüdrətimiz belə nəcib insanların həyat səviyyəsinin getdikcə yüksəlməsinə zəmin yaradır.

Bütün bunlar göstərir ki, torpaqlarımız uğrunda döyüşənlərin heç biri unudulmur, onların xatirəsi xalqın qəlbində əbədi yaşayır.

Rüstəm XƏLİLOV,
Milli Məclisin deputatı